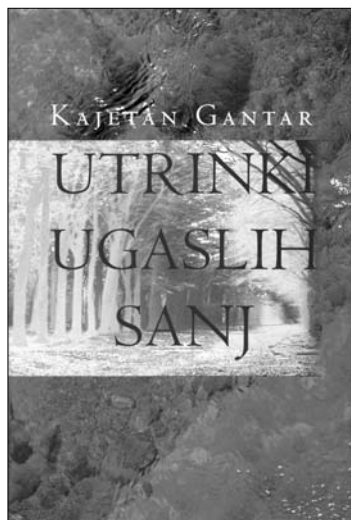

Kajetan Gantar:
Utrinki ugaslih sanj
Ljubljana: Slovenska
matica, 2005.

V svoji avtobiografiji nas Kajetan Gantar skozi mladostniške spomine popelje v razburkane, neprizanesljive čase. Brezskrbno otroštvo mu je teklo med obema vojnama, težka najstniška leta med drugo svetovno vojno. V moža je zorel v krutem povojnem času.

Namesto predgovora avtor na začetku knjige pojasni, kaj ga je spodbudilo k pisanju. Bralcu zaupa, kako se je lotil pisanja in s kakšnimi težavami se je spopadal pri obujanju spominov - kako so v teku časa mnoge podrobnosti že zbledele in kako so se nekatere stare rane ponovno odprle in razbolele.

Prva leta svojega življenja je avtor preživel v skromnem stanovanju v Celju. Že v zgodnjem otroštvu je vzel ljubilo pisano

besedo in proste ure najraje preživljal med knjigami. Mamino sorodnico, ki je bila nekoč na obisku in ga je vabila na sprehod z besedami: »Poglej, kako lepo sije sonce, ti pa čepiš v tej temačni luknji,« je takrat sedemletnik presenetil z odgovorom: »Moje sonce so knjige.« že zelo zgodaj ga je očarala stara Grčija in rodila se je želja, da bi obiskoval klasično gimnazijo.

Z vojno se je za Gantarjeve začel čas težkih preizkušenj. Že nekaj dni po prihodu nemških vojakov v Celje je Gestapo aretirал očeta in mama je ostala sama s šestimi otroki. Najstarejšega sina Kajetana in tri leta mlajšega Janeza je poslala k stari mami v Ljubljano, kjer se je avtorju izpolnila želja po šolanju na klasični gimnaziji. Vmes so Nemci družini zaplenili vse imetje in starše z ostalimi štirimi otroki preselili v Srbijo. Po vrnitvi v Slovenijo se je osemčlanska družina naselila v stavbi nekdanje mestne hiralnice na Karlovski v Ljubljani, kjer so že živeli mamini starši. V enosobnem stanovanju so se drenjali več kot dve desetletji, vmes sta se rodila še dva otroka. Otroci so hodili na Golovec nabirat storže in dračje, s katerimi so se pozimi za silo greli. Prav tako so si z dobrotami z Golovca - gobami, košanjem, bezgovim cvetjem, borovnicami, robidami in divjimi češnjami - dopolnjevali boren jedilnik in včasih s prodajo tudi kaj zaslužili.

Ker se je oče kot zaveden Slovenec in kristjan, ki ni mogel molčati ob novicah o grozotah bratomorne vojne, znašel na vosovskemu spisku za likvidacijo, sta se z najstarejšim sinom maja 1945 vkrcala na vlak za Lienz. Naslednji meseci so, z izjemo nekaj poletnih tednov, ki jih je preživel kot pomočnik na kmetiji na Tirolskem, avtorju minovali v begunskih taboriščih. Najprej sta okusila begunsko taborišče v Peggezu, kjer se je na begunski gimnaziji avtor šolal, oče pa je poučeval. Nato pa so begunce premestili v Spittal, kjer so ju z očetom hude razmere in bolezen naposled prepričale, da sta se ob zagotovitvi, da se jima ne bo nič zgodilo, vrnila v Slovenijo. S tem pa se za družino težki časi niso končali. Oče dolgo ni mogel dobiti zaposlitve. Tudi avtorju razmere niso prizanašale, zapletlo se je že pri vpisu na ljubljansko klasično gimnazijo, kjer mu niso priznali spričevala begunske gimnazije. Najhujša preizkušnja pa je prišla z aretacijo »zaradi klevetanja ljudske oblasti z namenom, da se zruši obstoječi red« spomladi leta 1949. Avtor je v preiskovalnem zaporu preživel slabe tri mesece. Kljub potrdilu o nekaznovanju je bilo nadaljevanje njegovega šolanja pod vprašajem, saj so se ga otepale vse gimnazije. Po posredovanju mamine znanke, profesorice na eni od ljubljanskih gimnazij, so mu le omogoči-

li, da je končal osmi razred in opravil maturo.

Nadaljnjo življenjsko pot mu je krojila odločitev za študij klasične filologije. Čeprav je prve verze objavil že kot tretješolec in tudi v gimnaziji in med študijem gojil literarne ambicije, se je sprijaznil, »da se v izvirni literarni ustvarjalnosti nikoli ne bom vzpel nad povprečje.« Svoje poslanstvo je našel v študiju in znanstvenemu delu in tako svoje literarne talente uspešno uveljavil ob prevajanju antičnih pesniških umetnin.

Velik del knjige je posvečen opisu služenja vojaškega roka v Zaječarju, kjer je avtor doživel tudi prvo ljubezen. Pa se je

po igri naključij izteklo drugače. Gantar svoje mladostniške spomine zaokroži z reminiscencami na rojevanje prijateljstva in ljubezni, ki sta ga združila s soprogo Rožo. Tu svojo pripoved zaključi - s pojasnilom, da njuna zgodba ne sodi v knjigo z naslovom *Utrinki ugaslih sanj*, saj so se te sanje uresničile in še vedno trajajo.

Pričujoča avtobiografija ni le intimna pripoved, ampak bralcu ponuja tudi izjemen vpogled v čas, ki je usodno zaznamoval naš narod. Avtor večkrat mimogrede omeni usode številnih znancev in sorodnikov, ali pa v pripoved vplete kakšno drobno zanimivost o

katerem od mnogih znanih Slovencev, s katerimi se mu je križala življenjska pot. Tako se pred nami skupaj z avtorjevo razgrinja cela paleta življenjskih zgodb, brezizhodnih situacij, nepopravljenih krivic, nemožnih odločitev, ki so slovenskemu narodu zadale težke rane. Avtor niza dejstva in dodaja svoje takratno občutenje dogajanja. Knjiga kljub vsemu ni obračun s protagonistami naše totalitarne zgodovine, vseeno pa je predvsem bralcu mlajše generacije lahko dragocena pomoč pri razumevanju takratnega neusmiljenega časa.

Ajda Kristina Trontelj

Bara Remec

Bara Remec (1910 Ljubljana - 1991 Argentina), slikarka in ilustratorica. Diplomirala je l. 1935 v Zagrebu in od l. 1937 živel v Ljubljani, kjer je opremila veliko medvojnih knjižnih izdaj. Po koncu vojne je odšla najprej v Avstrijo, od tam pa v Italijo in l. 1947 v Argentino. Ob ustanovitvi Slovenske kulturne akcije je dala pobudo za ustanovitev Umetniške šole, na kateri je tudi poučevala. Veliko časa je preživela v Bariločah ali na argentinskem severu med Indijanci, kjer je iskala motiviko za svoje slikarstvo in keramiko.